

O ŽIVOTĚ DUŠE V PROCESU DÝCHANÍ

Vážení pánové, jak jsem vám posledně řekl, zbývá k úvaze ještě jistá jednotlivost, což bych rád dnes učinil. Snad byste se mohli během Vánoc poradit, o čem má být příští přednáška, abyste si také v tomto směru přišli na své...

Pro člověka, aby mohl poznat svět, jsou jeho smysly nanejvýš důležité. Pozorovali jsme již ucho, oko, cibulky hmatu, chuti a čichu, ba i vnímání tepla. Avšak všechny tyto smysly jsou důležité k pozorování našeho okolí a také, abychom mohli vybudovat své tělo. Zeptáte-li se, proč jste bytostí vzpřímenou, proč máte nos uprostřed tváře atp., odpovím: protože vaše smysly jsou takové a takové. Zeptáte-li se však, proč žijeme, pak se musíte podívat na svůj dech, neboť s životem celku souvisí dýchání. Žít můžeme nejen svými smysly, nýbrž také procesem dýchání.

Zvířata dýchají různě. Např. ryba může ve vodě žít, neboť v ní může dýchat a pohybovat se v ní. Lidé dnes ovšem dýchají podobně jako vyšší savci, U člověka počíná proces dýchání vdechováním. *

Ze vzduchu, který nás obklopuje, vdechujeme to, co je pro náš život nutné, totiž kyslík. Tento kyslík se v našem těle rozšiřuje (plove či létá) v docela malých částech kyseliny uhličité, jak ji ve velmi různých podobách nacházíme také v okolní přírodě. Také uhlík najdeme v přírodě v různých podobách, nejen jako uhlí. Je hlavní součástí rostlin a nalézáme ho také v průhledné podobě diamantu. Týž uhlík máme i v sobě, opět v nejrůznější podobě. Na uhlík se pak váže vdechovaný kyslík a šíří se všude v našem těle. Tuto sloučeninu kyslíku a uhlíku pak vydechujeme jako kysličník uhličitý. Náš život vlastně spočívá v tom, že vdechováním kyslíku a vydechováním

* *Pravý vývoj člověka spěje k mnohé proměně, zejména však k jiné výměně látek, tedy i dýchání. Neí se tak stane, neliší se dýchání lidí od dýchání vyšších savců.*

Důraz položený u člověka na počáteční nádech navazuje na předchozí přednášku, v níž trvalé astrální tělo člověka vzniklo výdechem (nelibostí). Toto astrální tělo by ovšem nebylo tmalé, kdyby zaniklo. Tím dospíváme k tzv. "reinkarnaci" nesmrtečné lidské duše, jejíž vnitřní prázdnota (obsah kruhu) se jeví tak, jako by se plnost astrálního těla (tělesa obvodu = mezikružní) nadechla. Nádechem počíná i lidské zrození (ve vzduchu).

3

působí zemská tíže silněji, v tom okamžiku ho gravitace Země zničí. Stejně nepatrnou živou bytostí jako mikrob je přece v okamžiku svého početí také člověk. I on je mikroskopicky malým zárodkem (vejcem). A zde, vážení pánové, přicházíme k velmi důležité kapitole. Všechny tyto bacily musí žít v prostředí, v němž jsou chráněny před Zemí (např. ve střevě). Co to znamená?

Musí-li být něco před Zemí chráněno, tu se přece jedná o něco docela jiného, než je-li to Zemí způsobeno! Ve skutečnosti je tomu tak, že tyto bytosti nezpůsobuje Země, ale Měsíc. Je to velmi podivuhodné, jak světlo Měsíce září na Zem různým způsobem, hned tak, hned onak, že má takové působení. Aby se mohly vystavit vlivům vesmíru, velkému světu (makrokosmu), především

zárodky se odpařují vzhůru ze Země a vycházejí ven do světového prostoru. * Ve světovém prostoru se toho odehrává podstatně víc, než míní materialistická věda. Kdybychom mohli jasnovidně pozorovat Zemi z Venuše, pozorovali bychom odpařování neoplozených zárodků jako zeleno-žluté světlo. Tak se to z dálky jeví. I když dospíváme k poznání, že světlo vycházející z nějakého světového tělesa, má původ v jeho životě. Zde si již můžeme uvědomit, že např. Slunce není jen tak nějaké fyzické těleso, ale že to, co se děje na jeho povrchu, je gigantický mocný život. * † To, co vyzařuje zevně světlo, muselo být oplodněno, jako muselo být oplodněno i Slunce, aby mohlo vyzařovat světlo skrze život. Světlo je pak to neoplozené. ‡

Nuže, nedojde-li k oplodnění lidského vajíčka, uniká do světového prostoru, je-li oplodněno, zůstane po nějakou dobu na Zemi.

* *Světovým prostorem je tu prostor planetární soustavy, nikoliv tzv. "mezihvězdný prostor", jenž ve skutečnosti prostorem není, neboť bez ohraničení není prostor. Do prostoru planetární soustavy tedy zvolna přechází i život Země (atmosféra). R. Steiner tu předkládá zcela jiný model tzv. "vesmíru" než oficiální věda.*

† *Život na povrchu Slunce či Země naznačuje konfiguraci (vně prázdno, uvnitř plnost), opačnou vůči astrálnímu tělu (vně plnost, uvnitř prázdnota). Tím se Slunce i Země podobají "oplozeným zárodkům". Paprsky slunečního světla, jeho protuberance, erupce atp., se tedy vyvíjejí vně, ve sluneční auře (koroně), podobně jako flóra a fauna v auře Země (v atmosféře). Obojí aura je jakousi světlou dutou koulí, rozprostřenou do celé planetární soustavy, již si lze v průřezu představit jako světlost prázdného mezikruží kolem temné plnosti slunečního (zemského) disku.*

‡ *Země a vnější planety sl. soustavy (nikoliv Venuše, Merkur a Měsíc) tedy nedisponují odraženým slunečním světlem, ale svou vlastní světlostí (aurou). Vnější světlost (aura) je pak tím, co zvenčí oplodňuje temný zárodek v nitru (planetární vejce), nikoliv tím, co je oplodněno. Proto je i sluneční světlo tím neoplozeným.*

A nyní si můžeme všimnout, že to, co se tu odehrává, se podobá vdechování a vydechování. Výdechem vlastně předáváme svou bytost světovému prostoru, podobně jako je mu předáváno neoplozené vajíčko. Jak je to podivuhodné. Vydechneme a ve vzduchu, který vydechujeme, je jaksi uvnitř obsažen náš vlastní uhlík. Jak je to vše jemné. *

Tak např. máme v těle, třeba někde v palci, nepatrnou částku uhlíku. Vdechneme a kyslík se rozšíří po celém těle, až se sloučí s oním uhlíkem v palci. A tento kousek uhlíku, který byl před chvílí v našem palci, je již zítra na míle daleko někde ve světě. Během svého života má člověk v sobě neustále totéž, co oplodněný lidský zárodek. Kdybychom jen vydechovali, neustále bychom se ve světovém prostoru rozpouštěli, neustále bychom umírali. Vdechováním se chráníme před smrtí rozplynutím.

Dítě v těle matky povstalo z lidského zárodku, zraje v těle matky, aniž dýchá, chráněno před rozpuštěním oplodněním. Kyslík si musí opatřit z těla matky. Svůj první pohyb dechu, první nádech zevního vzduchu učiní teprve poté, jak se pěkně říká, když poprvé spatří světlo světa. Teprve nyní dostává možnost žít ze zevního světa, teprve zde mu dává kyslík zevní svět. Jakmile člověk vystoupí z těla matky na zem, zásadně mění celý svůj životní proces. Namísto vnitřního kyslíku z těla matky přijímá nyní kyslík zevního světa, který si nyní zaopatruje docela jiným způsobem, než tomu bylo dosud po 9 měsících. Existuje nějaký stroj, který by byl vytápěn jednou tak a podruhé jinak?

Podívejme se na věc z docela jiné strany. Řekněme, že máte nepokojný spánek. Probudili jste se z úzkostného snu, v němž jste se vraceli domů, dům byl zavřený, nemohli jste dovnitř. Jste doma očekávání, chcete mermomocí dovnitř, strašně se trápíte s bránou, která nejde otevřít. Zkrátka, prožíváte ve snu úzkostný stav. Podíváme-li se, co se vlastně děje, má-li člověk úzkostný sen, vždy shledáme, že s jeho dýcháním není něco v pořádku. Takové sny lze dokonce experimentálně vyvolat. Ucpeme-li si nos či ústa kapesníkem, takže nemůžeme pořádně vdechnout, dostaví se ty nejfantastičtější úzkostné sny. Máme-li či nemáme-li takové stavy úzkosti, strachu, to souvisí s kyslíkem a uhlíkem, tj. s vdechováním a vydechováním. S naším duševnem žijeme uvnitř vnějšího vzduchu, ne snad v našich svalech či kostech, ale ve vzduchu. Samo duševno do nás vplývá vlastně se vzduchem při nádechu.

* *Temná plnost uhlíku v nitru prázdné světlosti kyslíku představuje opět konfiguraci opačnou astrálnímu tělu jako oplodněný zárodek, Slunce či vnější planety.*

Lze říci: duševno si vyhledává vzduch, v němž pluje, když učiní první pohyb dechu. Do té doby nemá člověk v těle matky vlastní dýchání, neboť vše prochází šťávami. Do embrya vcházejí z těla matky všelijaké cévy, které se potom odtrhnou. Těmito cévami vcházejí do embrya šťáva a s tekutinou také kyslík. Při narození tedy vynášíme svůj vlastní životní princip ze stavu tekutého (vodního) ven do stavu vzdušného.

Z toho všeho plyne, že než je člověk oplodněn (vajíčko), je bytostí, která není stvořena pro Zemi. Stejně tak nejsou pro Zemi stvořeny ani bacily. Po oplodnění, jímž je chráněn před silami Země, může se zárodek vyvíjet v těle matky tak, aby po svém skutečném narození mohl být vystaven silám Země, nechráněn mateřským tělem. Pak je již schopen života tím, že si navykne na činnost, jež mu umožňuje žít ve vzduchu. *

Nyní se sám chrání před silami Země tím, že na Zemi nežije se zemí (*s oplodněným prachem Země, s uhlíkem*), ale se vzduchem (*s oplodňující auroou Země, s kyslíkem*). Pomysleme jen, jaké by to bylo, kdybychom museli žít se zemí, kdybychom se museli stále zvedat za pačesy či jinak nadnášet tíhu svého těla. Člověk v průběhu svého pozemského života vlastně vůbec nepocítuje, co pro něho znamená zemská tíže. Svou zemskou tíhu přirozeně musíme nést, avšak nepocítujeme ji, protože nás před ní chrání dech, protože svou duší neprožíváme v těle, ale ve svém dýchání, ve vzduchu. Mimo tělo matky nežijeme ve svých 10% pevných tělesných částí, ani v 90% své tělesné vody, kterou ožívujeme, ale žijeme svou duší ve svém dýchání. Po narození žije člověk se svým duševnem v dýchacím procesu. Pokud je ještě v těle matky, žije ve vlhkém, ve vodě. To, co je člověkem, vyskočí jaksi v okamžiku* svého narození z vody do vzduchu a od tohoto okamžiku to může žít jen ve vzduchu. Do třetího týdne po početí jsme dokonce utvořeni jako malá ryбка. Protože nám Země takový život ve vodě neumožňuje, nemůže náš život pocházet ze Země, která nám vlastně neumožňuje nijaké žití. Buď žijeme ve vodě, nebo ve vzduchu. Proto život nepřichází z nitra Země, ale z jejího vnějšího okolí. Po svém narození se člověk musí doslova pozvednout ze Země do vzduchu, aby

* Jde nejen o to, aby mohl v okolním vzduchu žít, ale o to, aby v něm mohl žít individuálně, aniž by se v něm rozplynul jako v nirváně. Na Zemi mu individuální život ve vzduchu umožňuje pouze nádech (libost). Náš život by však musel být jeplčí, kdybychom nebyli s to přežít i výdech (nelibost), jež nám umožňuje prodloužení individuálního života v řadě nádechů (srovnej s řadou pozemských re inkarnací).

mohl žít. Země nemůže dát život. Země nemůže dát člověku duševní život! To bychom museli být malými strašidýlky, co mohou dýchat již v těle matky. Avšak strašidla dýchat nemohou. Tzn., že duševní život pochází z okolí Země, z vnějšku Země.

Kdo je s to pochopit, jak tkví vlastně život v procesu dýchání a jak je tu již v mateřském těle v živlu vodním, ten také chápe, jak se tento život noří do mateřského zárodku z duchovního světa. *

Takový výklad nazývají dnes lidé “nevědeckým”. Avšak to, co nazývají “vědeckým”, je zcela nelogické, zatímco to “nevědecké” je naprosto logické. Naše “vědecká” doba dětem ve škole vtouká do hlavy taková spekulativní schémata, jako by nebylo žádného rozdílu mezi vyrůstáním lidské hlavy ze zárodku či z kapusty. Jenže z kapusty ani z lidského zárodku samého o sobě nemůže vyrůst lidská hlava či cokoliv lidského, tím méně pak všechno to konání v průběhu lidského života. Děti se musí učit, že kdysi byla Země i se Sluncem ohromnou pramlhovinou. † Ta se musí otáčet, protože sama o sobě nic vykonat nemůže. A protože ani to nestačí, otáčí se velmi rychle, aby se několik kusů pramlhoviny mohlo odštěpit z většího kusu, jenž zbude uprostřed. Dokonce se to dětem názorně předvádí: malý kousek papíru se propíchně jehlou, do sklenice vody se ukápně olej a proužkem papíru se olejová kapka roztočí, aby se z ní odštěpila jedna nebo dvě kapky menší. Vidíte děti, tak vznikla planetární soustava!?! Děti se tu nikdy nedozvědí to nejdůležitější. Proč se vlastně pramlhovina otáčí? Protože kapku oleje otáčí pan učitel? Analogicky by tedy měl být ve

* *To, co se z duchovního světa noří do zárodku, je právě opačná konfigurace těla astrálního, jel se ovšem do zárodku zpočátku nevejde. Toto noření je tedy postupné a zevnímu pozorování se jeví jako růst zárodku.*

† *V době konání přednášky vykládala "přírodní věda" vznik planetární soustavy podle tzv. "Kant-Laplaceovy" teorie. Neodůvodněnou rotaci mlhoviny nahradila v dnešním mýtu o "velkém třesku" neodůvodněná exploze všeho. A jako se dříve nemluvalo o původu "pramlhoviny", tak se nyní nemluví o původu "třaskaviny".*

světovém prostom také nějaký gigantický učitel, který sedí na židli a roztáčí světovou pramlhovinu!? Až z těchto dětí vyrostou “vzdělaní lidé”, budou proti všemu zdravému rozumu vznášet takovéto námitky: jelikož nás ve škole učili něco jiného, nezbytně je toto (*duchovní věda*) nesmyslem! Jenže nesmyslem je ona Kant-Laplaceova pramlhovina, jež s realitou nemá naprosto nic společného. Jediným důvodem tak pošetilého tvrzení je, že jsme dalekohledem civěli do tzv. "světového prostom", kde jsme zahlédli jakousi spirálovou mlhovinu. Tam venku jsou zajisté mlhoviny, jaké pozorujeme dalekohledem, avšak činit závěry z pozorování tak vzdálených objektů je stejné, jako mluvit o zvířeném oblaku prachu tam, kde v dálce pohlížíme na roj komárů. V tom je přece veliký rozdíl, neboť roj komárů žije, kdežto oblak prachu je mrtvý. I spirální mlhovina tam venku žije, má v sobě život. Náš sluneční systém měl v sobě dříve též svůj život, měl v sobě celé duchovno, jež v něm působí ještě i dnes. A stejně tak se může lidský zárodek, chráněný v těle matky oplodněním, spojit s lidským duchem. A jak pomalu stárneme, začíná se více projevovat zemská tíže, uchvacující jednotlivé látky v našem těle.

Má-li člověk poněkud porušeno např. vnitřní zažívání a následkem toho život tělem řádně neproniká, tvoří se ve svalech jeho nohou všelijaká malá pevná tělíska, nepatrné močové kaménky. Tu si člověk nařiká, že má dnu, tu začal pociťovat tíži. Proniká-li však dýchaný kyslík celým tělem a správně ho oživuje, tu nemůžeme dostat dnu. Dnu dostaneme, jestliže kyslík nesprávně oživuje tělo, když jím prochází, aniž správně přijímá uhlík. Neodklizený uhlík pak způsobuje všeličo nedobrého, včetně nepatrných “drobků” v našich cévách, jež při chůzi pociťujeme jako působení Země, před níž již nejsme dostatečně chráněni. Je to správné dýchání, jímž žijeme, jímž jsme chráněni před vlivy Země. **Země je pro nás požehnáním** jen tehdy, **jsme-li před ní chráněni!** To je právě to zajímavé. Kdyby jsme byli Zemi vystaveni bez ochrany, byli bychom stále nemocní. Začnou-li totiž na člověka působit zemské vlivy, stane se nejprve nervózním a potom nějak onemocní. Tyto vlivy působí na člověka s přibývajícím věkem stále více a projevují se tím, že člověk už správně nerozumí umění dýchat. Člověk zvolna zapomíná správně dýchat. A když to docela zapomene, když už nemůže správně vdechnout, vrátí se do stavu, v němž byl před oplodněním.

Pak se rozpustí do světového éteru a vrátí se do světa, z něhož přišel. Odchází tak říkajíc s posledním výdechem. To platí pro jednotlivce i pro celé lidstvo.

Porozumíme-li smyslu dýchání, pochopíme i zrození a smrt. Proto vám chci poněkud objasnit, jak se skrze ženské vajíčko učí člověk sžívat nejdříve se světem, skrze mužské oplodnění žít jistý čas na Zemi a jak se pak vrací do původního stavu, kdy opět žije mimo Zemi. Tak se zvolna učí chápat zrození a smrt, osvojovat si pojem o tom, co je duševno, co se nerodí a neumírá, co přichází zvenčí, aby se to spojilo se zárodkem v matčině těle, a jak se to vrací opět do duchovního světa.

Chceme-li mít správnou přírodní vědu, musíme se naučit rozumět nesmrtelnému duševnu, nepodléhajícímu zrození a smrti. A toho má dnešní lidstvo více než zapotřebí. Po staletí tu byla víra v nesmrtelnost, která je dnes již jako pouhá víra neudržitelná. Pojmy víry před přírodní vědou nic neznamenají. Dnešní člověk musí vědět to, čemu má věřit. *

Proto to duchovní musíme pochopit právě z přírodní vědy, avšak z přírodní vědy logické, nikoliv zmatené. A to je právě úkolem tohoto Goetheana a anthroposofie vůbec. †

Lidé si jen těžko zvykají na chápání něčeho nového. Nyní, o tomto vánočním čase, bychom si mohli říci: musíme chápat novým způsobem, jak v pokolení lidském žije duch. Kdybychom se na to upamatovali a snažili se to správným věděním pochopit, pak bychom ovšem měli všechno nové. I Vánoce bychom mohli nově slavit, neboť bychom je slavili právě tak, jak se v moderní době slavit mají. Namísto toho však zůstáváme při nové vědě zkoumající jen to mrtvé a vedle ní pěstujeme také to staré pouze vírou, aniž bychom s tím spojovali nějaký smysl. Tak udržujeme tradice.

Dáváme-li si vánoční dárky a slavíme-li Vánoce, pak je navýsost důležité, jaký smysl tomu přikládáme. Zpravidla žádný! Vedle mechanicky udržovaných starých zvyků pěstujeme jaksi přírodní vědu plnou vnitřních rozporů a nechceme nic slyšet o tom, aby tato* přírodní věda sama podávala něco, co může vést k poznání duchovna.

Dnes je však nutno si říci, že má-li mít křesťanství ještě nějaký smysl,

* *V jednom ze svých pozoruhodných projevů pronesl římský papež Jan Pavel II. na sklonku XX. století (1998) tento výrok: "Věříme, protože víme!"*

† *Anthroposofie = anthropos (člověk) softe (moudrost) = duchovní věda založená R. Steinerem. Goetheanum = stavba "chrámu duchovní vědy" navržená a uskutečněná R. Steinerem ve švýcarském Dornachu. Nazvána dle J. W. Goetha, jehož metody přírodovědného bádání byly využity v duchovní vědě. První budova Goetheana byla dřevěná a právě v ní se konaly tyto přednášky určené pro pracovníky na stavbě.*

musí se zabývat tím, jak opět přijít ke skutečnému vědění o duchu, nikoliv jen dál pěstovat to staré. Když v období svátků předčítáme lidem bibli, co to znamená? Předčítáme-li pak tutéž bibli dětem ve škole a vzápětí je učíme o otáčející se pramlhovině, tu již dětskou hlavičku i srdce přivádíme do naprostého rozporu! Jak může být člověk na Zemi správně člověkem, když sám sebe nezná? Lidé docela bláznivě věří, že se jako lidé na Zemi skládají jen z toho, co je těžké, tuhé (zemité). Jenže právě před tím se musíme chránit, abychom neonemocněli! A onemocníme-li, tu léčení musí spočívat v tom, že omezujeme vlivy Země, že se z nich snažíme nemocného člověka znovu vyprostit. Nepodaří-li se nám to, nemůžeme ho uzdravit. Pak ulehne na lůžko, své tíži se odevzdá a nechá se na lůžku nosit, neboť ležíme-li, nejsme š to se sami nést.

Máme tedy na jedné straně staré zvyky, na straně druhé přírodní vědu, která člověku nevysvětluje, čím vlastně je.

Ti, co rozumí smyslu anthroposofie, ti si představují Vánoce jako něco, co nám má připomenout, že opět musí přijít duchovní věda, jež je tou nejlepší bytostí, kterou je třeba zřídít. Lidstvo velmi potřebuje právě takové Vánoce, nemá-li mu z Krista zůstat pouze kříž, nemá-li živý Kristus ztratit s lidstvem kontakt. Obyčejná věda je pouze křížem, člověk však musí nalézt život. O to se musí lidstvo snažit.

Nuže, pánové, to jsem vám chtěl říci právě dnešního dne, jako doplnění předešlého. Tímto vám přeji opravdu pěkné sváteční dny.

Rudolf Steiner